

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 20 februari 1914 kl. 3.30 e. m.

Utlåtande i anledning av dels Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om kommission, handelsagentur och handelsresande och till lag om ändrad lydelse av 2 § i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar, dels ock en i anledning därav väckt motion.

*Närvarande vid ärendets slutliga behandling: herrar Pettersson i Södertälje, Lindhagen, Söderbergh, Trana, Gezelius, greve Lagerbjelke, Alexanderson *), greve Spens, Dahl, Pettersson i Bjälbo, Igel *), Rehn, Persson i Norrköping, Holmdahl och Olofsson i Ävik.*

**) Ej närvarande vid utlåtandets justering.*

Genom en den 30 januari 1914 dagtecknad proposition, nr 47, vilken av båda kamrarna hänvisats till lagutskottet, har Kungl. Maj:t under återopande av propositionen bilagda, i statsrådet och lagrådet förda protokoll, föreslagit riksdagen att antaga följande lagförslag:

1:o) **Förslag**
till
Lag
om kommission, handelsagentur och handelsresande.

1 kap.

Allmänna bestämmelser.

1 §.

De i denna lag givna stadganden skola lända till efterrättelse, så vitt ej annat följer av avtal eller av handelsbruk eller annan sedvänja.

Att i visst fall avtal eller sedvänja icke gäller emot denna lag, stadgas i 45 §.

2 §.

Med köpman förstås i denna lag en var, som, enligt vad särskilt finnes stadgat, är pliktig att föra handelsböcker.

3 §.

Där enligt denna lag någon skall giva annan ett meddelande, vid äventyr att han eljest förlorar talan eller anses hava antagit anbud eller godkänt avtal eller betalning, och sådant meddelande varder inlämnat för befordran med post eller telegraf eller eljest på ändamålsenligt sätt avsänt, må ej den omständigheten, att meddelandet försenas eller icke kommer fram, föranleda därtill, att avsändaren anses icke hava fullgjort vad honom åligger.

2 kap.

Om kommission.

Inledande bestämmelser.

4 §.

Med kommissionär förstås i denna lag den, som åtagit sig uppdrag att för annans räkning men i eget namn försälja eller inköpa varor, värdepapper eller annan lös egendom. Den, för vars räkning försäljningen eller inköpet skall ske, kallas kommittent.

Är kommissionären köpman, och avser det honom lämnade uppdraget försäljning eller inköp, som faller inom området för hans rörelse, kallas han handelskommissionär och kommissionen handelskommission.

5 §.

Den, som yrkesmässigt driver verksamhet såsom handelskommissionär, vare, där anmodan att utföra uppdrag om försäljning eller inköp, som faller inom området för denna hans verksamhet, kommer honom till handa från någon, med vilken han står i affärsförbindelse, pliktig att, om han icke vill utföra uppdraget, utan oskäligt uppehåll giva den andre meddelande därom. Underlåter han det, skall han anses hava antagit anbudet.

6 §.

Där någon, som fått gods sig tillsänt för att säljas i kommission, icke vill utföra uppdraget men ändock omhändertager godset, njute han panträtt däri, efter ty här nedan om kommissionär stadgas, för vad han må hava att fordra i anledning av den befattning han tagit med godset.

Om kommissionärens skyldigheter.

7 §.

Det åligger kommissionären att vid fullgörande av sitt uppdrag iakttaga kommittentens intresse. Han har att så vitt möjligt följa

kommittentens föreskrifter, att giva honom erforderliga underrättelser, särskilt om avtal, som han för kommittentens räkning slutit, samt att till kommittenten avgiva redovisning för uppdraget. Handelskommissionär är dock icke pliktig att för kommittenten uppgiva namnet å den, med vilken han för dennes räkning slutit avtal, med mindre skyldighet därtill följer av vad i 57 och 58 §§ stadgas.

8 §.

Påkalla omständigheterna avvikelse från kommittentens föreskrifter i fråga om uppdragets fullgörande, skall kommissionären med underrättelse därom utan uppskov begära erforderliga föreskrifter av kommittenten och, där sådana ej kunna avvaktas, förfara så som omständigheterna kräva.

Vad nu är sagt gälle ock, där kommittenten föreskrivit visst pris (limitum), under vilket försäljning ej må ske eller som vid inköp icke får överskridas. Ej må den omständigheten allena, att visst pris å godset finnes utsatt i räkning, som översändes till försäljningskommissionär, anses innefatta limitum för försäljningen.

9 §.

Är limitum föreskrivet, bör kommissionären ändock betinga för kommittenten fördelaktigare pris, där omständigheterna vid avtalets ingående det medgiva.

10 §.

Kommissionären är pliktig att vårda gods, som av kommittenten lämnas honom till försäljning eller som för dennes räkning inköpes. Sådant gods skall, där ej annat föranledes av omständigheterna, hållas avskilt från annat gods.

Handelskommissionär åligger att hålla godset brandförsäkrat, där ej med hänsyn till godsets beskaffenhet eller andra omständigheter försäkring kan anses opåkallad.

11 §.

Har gods lämnats handelskommissionär till försäljning, åligger det honom att undersöka godset i den omfattning efter gott handelskick kan fordras av en kommissionär.

12 §.

Finnes, då gods, som lämnas kommissionären till försäljning kommer honom till handa, fel eller brist i godset, eller yppas sedermera fel eller brist däri, skall kommissionären underrätta kommittenten därom. Giver han icke sådan underrättelse utan oskäligt uppehåll efter det han märkt eller bort märka felet eller bristen, vare han, efter ty i 17 § sägs, pliktig att ersätta den skada, som genom underrättelsens uteblivande tillskyndas kommittenten.

13 §.

Kommissionären skall i sin redovisning upptaga allt vad han på grund av avtalet med tredje man bekommit eller har att fordra.

14 §.

Står kommissionären på grund av avtal eller enligt handelsbruk eller annan sedvänja del credere, är han i förhållande till kommittenten ansvarig såsom för egen skuld för fullgörande av avtal, som han för dennes räkning ingår med tredje man.

Jämväl i fall, då handelskommissionär icke står del credere, äge kommittenten av honom kräva avtalets fullgörande, där kommissionären i sitt meddelande till kommittenten om uppdragets utförande icke uppgiver namnet å den, med vilken avtalet slutits.

15 §.

Har kommissionär, som för kommittentens räkning slutit avtal, vid avtalets ingående eller sedermera visat försumlighet vid fullgörande av sitt uppdrag, äge kommittenten avvisa avtalet, såframt hans intresse blivit väsentligen eftersatt eller kommissionären handlat oredligt mot honom.

Kan kommittent, som sålunda avvisar avtal, på grund av 54 § icke återfå gods, som kommissionären försålt, skall denne i stället gälda godsets värde.

16 §.

Där kommissionär, som köpt till högre eller sålt till lägre pris än kommittenten föreskrivit eller än eljest vederbort, utan oskäligt uppehåll till kommittenten erlägger prisskillnaden eller för densamma ställer betryggande säkerhet, äge kommittenten icke rätt att avvisa avtalet, utan så är att han av kommissionärens åtgärd haft skada eller olägenhet, som icke varder honom genom prisskillnaden gottgjord och som är av beskaffenhet att enligt 15 § medföra sådan rätt, eller att kommissionären handlat oredligt mot honom.

17 §.

Har kommissionären visat försumlighet vid fullgörande av sitt uppdrag, äge kommittenten rätt till ersättning för skada, som därigenom tillskyndats honom.

18 §.

Är i följd av kommissionärens försumlighet gods sålt till lägre eller inköpt för högre pris än kommittenten föreskrivit, och varder avtalet ej avvisat, äge kommittenten, i saknad av utredning om att hans skada är större, av kommissionären utfå skillnaden mellan det betingade och det föreskrivna priset eller, där avvikelse från detta pris var av omständigheterna påkallad men kommissionären gjort större avvikelse än omständigheterna krävde, skillnaden mellan det pris, som betingats, och det, som bort betingas.

19 §.

Har försäljningskommissionär visat försumlighet därutinnan, att han utan fog medgivit anstånd med köpeskillingens erläggande, vare kommissionären, där ej avtalet avvisas av kommittenten, pliktig att själv betala köpeskillingen, ändå att han icke står del credere, samt att redovisa densamma å den tid redovisning bort ske, om anståndet ej medgivits.

Styrker kommissionären, att godset skulle hava betingat lägre pris, om anståndet ej lämnats, vare han icke pliktig att redovisa mer än det pris.

20 §.

Förmenar kommittenten, att kommissionären visat försumlighet vid fullgörande av sitt uppdrag, och vill han av sådan anledning avvisa avtal, som ingåtts för hans räkning, kräva skadestånd av kommissionären eller mot denne göra gällande sådan påföljd, som i 19 § stadgas, åligger det honom att utan oskäligt uppehåll efter det han från kommissionären erhållit underrättelse om det förfarande, varom fråga är, giva kommissionären meddelande, att han vill tala å försummelsen; underlåtes det, vare kommittenten sin talan förlustig. Innehåller givet meddelande icke, att kommittenten vill avvisa ingånget avtal, må rätt därtill ej sedermera göras gällande.

Har kommissionären avgivit sådan redovisning, som i 18 kap. 9 § handelsbalken avses, gälle i fråga om tid för klander av redovisningen vad där finnes stadgat.

21 §.

Är fråga om handelskommission, åligger det kommittenten, där han är köpman och uppdraget avser inköp för hans rörelse, att med avseende å gods, som inköpes på grund av uppdraget, föranstalta om undersökning, efter ty i 51 § lagen om köp och byte av lös egendom är för köpare föreskrivet.

22 §.

Yppas fel eller brist i gods, som blivit för kommittentens räkning inköpt, och vill han ej låta sig nöja med godset, åligger det honom att utan oskäligt uppehåll giva kommissionären meddelande därom.

Underlåter kommittenten att efter ty nu sagts giva meddelande i avseende å fel eller brist, som han märkt eller bort märka, må felet eller bristen ej åberopas mot kommissionären i vidare mån än denne kan utfå vad han på grund därav må hava att fordra av säljaren, fraktförare eller annan.

23 §.

Finnes gods, som blivit för kommittentens räkning inköpt, vara avlämnat senare än ske bort, och vill han ej låta sig därmed nöja, skall han giva kommissionären meddelande därom utan oskäligt uppehåll

efter det godset kommit honom till handa eller han av säljaren eller kommissionären underrättats om dess avsändande. Underlåtes det, må dröjsmålet ej åberopas mot kommissionären i vidare mån än i 22 § andra stycket sägs.

24 §.

Vad här ovan i 20 § första stycket, 22 och 23 §§ är stadgat om påföljden av underlåtenhet att giva meddelande, som där avses, skall icke äga tillämpning, där kommissionären handlat oredligt mot kommittenten, ej heller då han visat grov vårdslöshet och kommittenten därigenom tillskyndats märkelig skada.

25 §.

Har kommittenten icke inom ett år efter det han mottog gods, som blivit för hans räkning inköpt, givit kommissionären meddelande, att han icke vill låta sig nöja med godset, äge han icke åberopa fel eller brist däri i vidare mån än i 22 § andra stycket sägs. Vad sålunda är stadgat skall dock icke äga tillämpning, där kommissionären åtagit sig att jämväl efter nämnda tid svara för godset, ej heller där han handlat oredligt mot kommittenten.

26 §.

Där kommittenten avvisar gods, som av kommissionären inköpts för hans räkning, skola i fråga om hans skyldigheter och rättigheter de i 55—58 §§ lagen om köp och byte av lös egendom givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning.

Om kommissionärens rättigheter.

27 §.

Handelskommissionär är berättigad till provision å avtal, som han för kommittentens räkning ingår med tredje man, dock endast såframt avtalet varder å dennes sida fullgjort. Är gods sålt eller inköpt att avlämnas efter hand i särskilda poster, och skall betalning erläggas

särskilt för varje post, må ej den omständigheten, att i fråga om någon post avtalet icke fullgöres, inverka å kommissionärens rätt till provision för de övriga.

Varder avtalet icke å tredje mans sida fullgjort, äge kommissionären ändock åtnjuta provision, där underlåtenheten beror av kommittenten eller av händelse, som denne, om han själv slutit avtalet med tredje man, icke skulle kunnat åberopa mot honom.

28 §.

Försäljningskommissionär äge icke rätt till någon provision, där köpeskillingen endast delvis erlägges och detta icke har sin grund i sådant förhållande, som i 27 § andra stycket avses. Överstiger den provision, som skolat utgå, om hela köpeskillingen betalats, vad som brister i full betalning, äge kommissionären dock rätt till skillnaden.

Vad här ovan i denna paragraf är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om inköpskommissionärs rätt till provision, då avtalet allenast delvis fullgöres å säljarens sida.

29 §.

Avgifter för brev, telegram och telefonsamtal, premier för försäkring av godset och övriga utgifter, för vilka kommissionär haft fog, skola särskilt gottgöras honom, så vitt ej provision eller annan ersättning, som han äger uppbära, är avsedd att innefatta gottgörelse jämväl för dem. För forsling, förvaring eller annan dylik åtgärd med godset, äge kommissionären tillgodoföra sig gottgörelse, ändå att han icke fått vidkännas särskild utgift därför.

30 §.

Har kommissionären själv fått till tredje man fullgöra avtal, som han för kommittentens räkning ingått, äge han söka sitt åter av kommittenten.

Förskottsbetalning, som inköpskommissionär utan kommittentens lov erlagt till säljaren, vare kommittenten icke pliktig att återgälda, med mindre avtalet varder i motsvarande mån fullgjort å säljarens sida.

31 §.

Försäljningskommissionär, som givit kommittenten förskott å köpeskillingen eller som eljest i anledning av uppdraget har fordringsrätt

hos kommittenten, äge i det gods, som lämnats honom till försäljning, panträtt till säkerhet för sådan fordran, såvida han själv eller genom annan är i besittning av godset eller av konnossement eller sådan fraktsedel därå, att avsändaren icke utan företeende av densamma äger förfoga över godset.

32 §.

I gods, som handelskommissionär fått i uppdrag att sälja, äge han, där kommittenten är köpman, panträtt såsom i 31 § sägs jämväl för fordran, som grundar sig å annat kommissionsuppdrag för dennes rörelse.

33 §.

I kraft av den panträtt, som enligt 31 eller 32 § tillkommer försäljningskommissionär, äge han, så vitt hans säkerhet eljest skulle äventyras, innehålla godset, där kommittenten återfordrar detsamma, och jämväl i övrigt underlåta att följa dennes föreskrifter. Innefattar föreskrift förbud mot försäljning, äge kommissionären dock allenast under de i 34 § angivna förutsättningar avvika från densamma.

34 §.

Försäljningskommissionär äge, när den fordran, varför godset utgör pant, förfaller till betalning, låta till fordringens gäldande sälja godset. Är godset utsatt för förskämning eller snar förstörelse, eller fordrar det alltför kostsam vård, må det, så vitt kommissionärens säkerhet eljest skulle äventyras, säljas, ändå att fordringen icke är till betalning förfallen. Sker försäljning, äge kommissionären samma rätt till provision, som eljest skolat tillkomma honom.

Försäljning, varom nu sagts, må ej äga rum annorledes än å offentlig auktion; och åligger det kommissionären att, där så ske kan, i god tid före försäljningen ej mindre anmana kommittenten att erlægga betalning för fordringen vid äventyr att godset eljest kommer att säljas än även giva honom underrättelse om tid och plats för auktionen.

35 §.

Har kommissionären till utförande av sitt uppdrag försålt godset, äge han, så vitt det erfordras för gäldande av sådan fordran hos kom-

mittenten, för vilken han skulle haft panträtt i godset, om detta funnits i behåll, rätt att, sedan nämnda fordran förfallit till betalning, genom försäljning eller annorledes förfoga över fordringsrätten mot köparen. Dock åligger det kommissionären att, där så ske kan, på förhand anmana kommittenten att erlægga betalning för kommissionärens fordran hos honom.

36 §.

Vad i 31—35 §§ är för försäljningskommissionär stadgat om panträtt i gods, som lämnats honom till försäljning, och om rätt att, sedan detta blivit sålt, förfoga över fordringsrätten mot köparen skall äga motsvarande tillämpning beträffande inköpskommissionär i fråga om gods, som av honom för kommittentens räkning inköpts, och fordran, som genom sådant avtal förvärvats mot säljaren; dock att där inköpskommissionären i kraft av sin panträtt säljer godset, provision för försäljningen icke skall utgå.

37 §.

Är gods, som inköpts för kommittentens räkning, försänt till honom, och försättes han i konkurs eller finnes han eljest vara på sådant obestånd, att det måste antagas, att fordran, varför kommissionären skulle haft panträtt i godset, om det funnits hos honom, icke kommer att rätteligen gäldas, skall vad i 39 och 41 §§ lagen om köp och byte av lös egendom samt 166 § sjölagen är stadgat om säljares rätt att hindra godsets utgivande eller i visst fall kräva det åter från köparens borgenärer äga motsvarande tillämpning. Har kommissionären gjort bruk av den rätt, äge han göra sin panträtt i godset gällande såsom här ovan i 33 och 34 §§ sägs.

Lag samma vare, där försäljningskommissionär sänt gods, som han haft till försäljning, tillbaka till kommittenten, och denne försättes i konkurs eller eljest finnes vara på sådant obestånd, som i första stycket sägs.

38 §.

Har gods, som inköpts för kommittentens räkning, i följd av dröjsmål å hans sida icke blivit till honom utgivet, äge kommissionären,

där han ej utan väsentlig kostnad eller olägenhet kan fortfara med godsets vårdande eller kommittenten underlåter att inom skälig tid efter det han blivit därom tillsagd förfoga över godset, låta för kommittentens räkning sälja godset å offentlig auktion; give dock, så vitt ske kan, kommittenten i god tid underrättelse om tid och plats för auktionen. Å sådan försäljning äge kommissionären icke åtnjuta provision.

Kan ej försäljning sålunda ske, eller är det uppenbart, att de med försäljningen förenade kostnader ej skulle kunna ur köpeskillingen utgå, äge kommissionären bortskaffa godset.

Vad här ovan i denna paragraf är stadgat skall äga motsvarande tillämpning i fråga om gods, som kommissionär innehar till försäljning men icke vidare är pliktig att omhänderhava; dock att kommissionären, när sådant gods säljes, äger samma rätt till provision, som eljest skolat tillkomma honom.

39 §.

Har kommissionären i följd av uppdraget fått mottaga prover, mönster eller annat, som tillhör kommittenten och icke är avsett till försäljning, äge han, så vitt hans säkerhet för vad han på grund av uppdraget har att fordra eljest skulle äventyras, innehålla det mottagna, till dess kommittenten gäldar hans ifrågavarande fordran eller för dess gäldande ställer betryggande säkerhet.

Om självintråde av kommissionären.

40 §.

Kommissionären äge allenast när rätt därtill följer av avtal eller av handelsbruk eller annan sedvänja utföra sitt uppdrag genom att för egen räkning inträda såsom köpare eller säljare av godset.

41 §.

Självintråde sker därigenom, att kommissionären i sitt meddelande om uppdragets utförande uttryckligen giver kommittenten till känna, att kommissionären själv är köpare eller säljare av godset.

Vill kommittenten göra gällande, att kommissionären icke enligt 40 § var berättigad till självintråde, åligger det honom att giva kom-

missionären meddelande därom utan oskäligt uppehåll efter det dennes tillkännagivande om självinträdet kom honom till handa. Underlåtes det, äge kommittenten icke av anledning som nu sagts avvisa självinträdet.

42 §.

Kommissionären är i händelse av självinträde pliktig att tillvarataga kommittentens intresse med samma omsorg, som när han utför sitt uppdrag genom slutande av avtal med tredje man.

I fråga om det pris, till vilket självinträde må ske, är särskilt att iakttaga: att priset icke i något fall må sättas mindre fördelaktigt för kommittenten än det, som var gängse vid den tidpunkt, då kommissionären avsånde meddelandet om självinträde eller muntligen gav detta till känna; att om försäljningskommissionär tidigare för egen räkning förfogat över gods, som han mottagit till försäljning, redovisning ej heller må ske efter lägre pris än det, som gällde då förfogandet ägde rum; samt att om inköpskommissionär, efter det anmodan att utföra uppdraget kom honom till handa men före självinträdet, inköpt sådant gods, som uppdraget avser, kommittenten äger fordra redovisning efter det pris kommissionären utfäst, såvida denne ej visar, att inköpet icke skett i anledning av kommittentens uppdrag. Försummar kommissionären vad honom sålunda i fråga om prisberäkningen åligger, skola de i 15—17, 20 och 24 §§ givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning.

43 §.

Efter det självinträde skett har försäljningskommissionär en köpares och inköpskommissionär en säljares rättigheter och skyldigheter mot kommittenten.

Kommissionären äge i händelse av självinträde samma rätt till provision, som skulle tillkommit honom, om han utfört sitt uppdrag genom slutande av avtal med tredje man. Han äge ock rätt till gottgörelse, efter ty i 29 § sägs, för sina utgifter och kostnader i egenskap av kommissionär.

44 §.

Finnes kommissionären hava i strid med verkliga förhållandet och mot bättre vetande uppgivit för kommittenten, att uppdraget är utfört, vare han, där kommittenten det äskar, pliktig att fullgöra det föregivna

avtalet, såsom om självinträde skett då uppgiften gavs, och att redovisa det pris, som i sådan händelse enligt 42 § skolat beräknas.

45 §.

De i 41, 42 och 44 §§ givna stadganden skola lända till efterrättelse utan hinder därav, att avtal eller handelsbruk eller annan sedvänja åberopas emot kommittenten. Är kommittenten köpman, och avser uppdraget försäljning eller inköp för hans rörelse, skall vad nu är sagt om 42 § dock icke gälla i andra fall än sådana, som i 44 § avses.

Om upphörande av kommissionärens uppdrag.

46 §.

Vill kommittenten återkalla eller kommissionären avsäga sig uppdraget, stånde det honom fritt; dock vare i fall, som i 50 § avses, kommittenten och, när 51 § äger tillämpning, kommissionären pliktig att utgiva skadestånd efter ty där sägs.

47 §.

I händelse av kommittentens eller kommissionärens konkurs skall kommissionärens uppdrag anses förfallet den dag offentlig stämning å borgenärerna utfärdades.

48 §.

Har kommissionärens uppdrag återkallats eller förfallit, eller har han själv av sagt sig detsamma, vare han ändock, så vitt sådant kan ske utan väsentlig kostnad eller olägenhet för honom, pliktig att, intill dess kommittenten varder i stånd att själv tillvarataga sitt intresse, vidtaga sådana åtgärder, som äro nödiga för att skydda kommittenten mot förlust.

49 §.

Kommissionären äge, ändå att hans uppdrag upphört, göra gällande de rättigheter, som enligt 31—39 §§ tillkomma honom.

50 §.

I fall, då det är kommissionären tillförsäkrat att få handhava uppdraget under bestämd tid eller bringa visst ärende till slut eller åtnjuta viss uppsägningstid, äge kommissionären, om hans uppdrag i förtid återkallas, rätt till ersättning för den förlust han därigenom lider. Hade kommittenten i kommissionärens underlåtenhet att fullgöra uppdraget eller annan särskild omständighet giltig anledning till återkallelsen, vare han dock icke pliktig att gälda ersättning.

Där kommissionären avsäger sig uppdrag, som i denna paragraf omförmäles, och har giltig anledning därtill i kommittentens försummelse att uppfylla sina förpliktelser mot honom, eller där sådant uppdrag förfaller i följd av kommittentens konkurs, äge kommissionären ock rätt till ersättning för sin förlust.

51 §.

Där kommissionären i fall, då han åtagit sig att under bestämd tid handhava uppdraget eller att bringa visst ärende till slut, eller då viss uppsägningstid är avtalad, i förtid avsäger sig uppdraget, skall han ersätta kommittenten den skada denne därigenom lider. Hade kommissionären i kommittentens underlåtenhet att uppfylla sina förpliktelser mot honom eller annan särskild omständighet giltig anledning till sin avsägelse, vare han dock icke pliktig att ersätta skadan.

Kommittenten är ock berättigad till ersättning, där han återkallar uppdrag, som i denna paragraf omförmäles, och har giltig anledning därtill i kommissionärens försumlighet att fullgöra detsamma, så ock där sådant uppdrag förfaller i följd av kommissionärens konkurs.

52 §.

Avsäger sig kommissionären sitt uppdrag utan att äga giltig anledning därtill i omständighet, som kan tillskrivas kommittenten eller eljest är att hänföra till denne, går han därigenom förlustig sin rätt till gottgörelse för utgifter och kostnader, som i följd av uppdragets upphörande bliva för kommittenten onyttiga.

Vad nu är sagt gälle ock, där kommittenten återkallar uppdraget och har giltig anledning därtill i omständighet, som kan tillskrivas kommissionären eller eljest är att hänföra till denne, så ock där uppdraget förfaller i följd av kommissionärens konkurs.

Om rättsförhållandet till tredje man.

53 §.

Gods, som lämnats kommissionären till försäljning, förbliver i kommittentens ägo, intill dess äganderätten övergår till tredje man eller till kommissionären, där denne själv inträder såsom köpare.

Till gods, som av kommissionären förvärfvas för kommittentens räkning, bliver denne omedelbart ägare.

54 §.

Varder i följd av kommissionärens försumlighet gods, som han innehar till försäljning, av honom försålt till lägre pris än vederbort eller eljest i strid mot kommittentens intresse, förvärvar köparen ändock rätt till godset, där han vid avtalets ingående varken insåg eller bort inse, att kommissionären därvid väsentligen eftersatte kommittentens intresse eller handlade oredligt mot honom.

Där försäljningskommissionär annorledes än genom försäljning olovligen förfogar över gods, som han innehar till försäljning, så ock där inköpskommissionär utan att vara därtill berättigad förfogar över inköpt gods, som av honom innehaves för kommittentens räkning, vare sådant förfogande gällande till förmån för tredje man, som var i god tro vid sitt förvärv.

55 §.

Utän hinder därav att kommissionärens uppdrag återkallats eller av annan anledning upphört och att han förty icke är berättigad att förfoga över gods, som av honom innehaves för kommittentens räkning, skall, där han ändock säljer eller annorledes förfogar över sådant gods, förfogandet gälla till förmån för tredje man, som vid sitt förvärv varken ägde eller bort äga kännedom om att uppdraget upphört och att i följd

därav förfogandet var oberättigat. Skedde förfogandet efter det kommissionärens uppdrag förfallit i följd av hans eller kommittentens konkurs, må tredje man ej åberopa, att han saknade kännedom om konkursen.

56 §.

Genom avtal, som kommissionären, för kommittentens räkning men i eget namn, ingår med tredje man, förvärvar denne fordringsrätt allenast mot kommissionären och icke mot kommittenten.

Tredje man kan icke mot kommissionären eller hans borgenärer grunda någon rätt därå, att kommissionären av kommittenten har att fordra eller bekommit gods eller penningar till fullgörande av avtalet.

57 §.

Där kommissionären icke är handelskommissionär, äge kommittenten, under de i 58 § stadgade villkor, när helst han vill, göra gällande fordringsrätt mot tredje man på grund av avtal, som i 56 § sägs.

Föreligger handelskommission, må, under enahanda villkor, fordringsrätt på grund av sådant avtal göras gällande av kommittenten, såframt vad tredje man enligt avtalet åligger icke blivit i rätt tid fullgjort eller kommissionären brustit i sin redovisningsskyldighet eller handlat oredligt mot kommittenten eller ock blivit försatt i konkurs.

58 §.

Vill kommittenten mot tredje man göra gällande fordringsrätt på grund av avtal, som i 56 § sägs, skall han därom tillsäga kommissionären eller, där denne blivit försatt i konkurs, konkursförvaltningen. Har kommissionären hos kommittenten fordran av sådan beskaffenhet, att kommissionären enligt 35 eller 36 § äger, där fordringen är förfallen, för dess gäldande förfoga över fordringsrätten mot tredje man, åligger det kommittenten jämväl att gälda kommissionärens ifrågasvarande fordran eller ställa betryggande säkerhet för densamma.

Vill kommissionären eller konkursförvaltningen, hellre än att låta kommittenten göra fordringsrätten gällande mot tredje man, själv fullgöra vad denne enligt avtalet åligger, må fordringsrätten icke göras gällande av kommittenten.

59 §.

Är kommittenten, efter ty i 57 och 58 §§ sägs, berättigad att göra fordringsrätten gällande mot tredje man, äge han av kommissionären eller, där denne blivit försatt i konkurs, av konkursförvaltningen erhålla skriftligt erkännande, att det är han, som äger utöva fordringsrätten.

Gör kommittenten fordringsrätten gällande utan att förete sådant erkännande, åligger det honom att, där tredje man det äskar, ställa betryggande säkerhet för vad denne enligt 63 § kan finnas pliktig att utgiva till kommissionären.

60 §.

I andra fall än sådana, då kommittenten, efter ty i 57 och 58 §§ sägs, äger göra fordringsrätt gällande mot tredje man, må fordringsrätten allenast göras gällande av kommissionären, och må den utan hinder därav, att hans uppdrag återkallats eller annorledes upphört, utövas av honom eller, där han blivit försatt i konkurs, av konkursförvaltningen.

Inflyter betalning för sålt gods till kommissionärens konkursbo, skall beloppet av konkursförvaltningen redovisas till kommittenten.

61 §.

Fordran mot tredje man på grund av avtal, som i 56 § sägs, må ej tagas i mät för kommissionärens gäld, med mindre denne fullgjort vad tredje man enligt avtalet åligger eller på grund av 35 eller 36 § äger förfoga över fordringen.

62 §.

Har tredje man till kommissionären erlagt betalning eller avlämnat gods för fullgörande av avtal, som i 56 § sägs, vare han icke i något fall pliktig att på krav av kommittenten ånyo fullgöra avtalet, med mindre han, när han fullgjorde det, insåg eller bort inse, att det var kommittenten, som ägde mot honom göra gällande fordringsrätten på grund av avtalet.

63 §.

Där tredje man i fall, då kommittenten icke äger mot honom göra gällande fordringsrätt på grund av avtal, som i 56 § sägs, till kommittenten erlägger betalning eller avlämnar gods, vare han ändock pliktig att till kommissionären fullgöra avtalet, så vitt det ej visas, att kommissionären icke lider någon skada därigenom, att betalningen erlagts eller godset avlämnats omedelbart till kommittenten.

64 §.

Vill tredje man, när försäljningskommissionär gör bruk av sin rätt att av honom kräva betalning för sålt gods, kvitta sin skuld mot fordran hos kommissionären, må kvittning ske utan hinder därav, att tredje man vid avtalets ingående eller, där fordringen för honom uppkommit senare, vid den tidpunkt visste, att kommissionären, när han ingick avtalet, handlade för annans räkning. Motfordran hos kommittenten må ej emot kommissionären användas till kvittning i vidare mån än så vitt det visas, att denne icke skulle lida någon skada genom sådan kvittning.

Göres fordringsrätten gällande av kommittenten, äge tredje man kvittningsrätt, förutom för motfordran hos kommittenten, för sådan motfordran hos kommissionären, som uppkommit för tredje man å tid, då han varken insåg eller bort inse, att det var kommittenten, som ägde göra fordringsrätten mot honom gällande.

3 kap.

Om handelsagentur.

65 §.

Med handelsagent förstås i denna lag den, som åtagit sig uppdrag att för annans (huvudmannens) räkning verka för avsättning av varor genom att upptaga köpeanbud (order) till huvudmannen eller att i dennes namn sluta försäljningsavtal, och som icke är anställd i huvudmannens tjänst utan driver verksamheten såsom självständig yrkesidkare med eget kontor eller annan egen lokal för sin rörelse, dit meddelanden angående denna kunna sändas.

66 §.

Det åligger handelsagenten att vid fullgörande av sitt uppdrag iakttaga huvudmannens intresse. Han har att giva honom erforderliga underrättelser, särskilt att utan uppskov insända anbud, som äro av beskaffenhet att kunna förtjäna avseende, och inberätta försäljningsavtal, som han för huvudmannens räkning slutit.

67 §.

Har handelsagent genom försumlighet vid fullgörande av sitt uppdrag tillskyndat huvudmannen skada, äge denne rätt till ersättning för skadan.

Vill huvudmannen göra sådan rätt gällande, åligger det honom att utan oskäligt uppehåll efter det han från agenten erhållit underrättelse om det förfarande, varom fråga är, giva agenten meddelande, att han vill tala å försummelsen. Underlåtes det, vare huvudmannen sin talan förlustig, såframt icke agenten handlat oredligt mot honom eller ock visat grov vårdslöshet, varigenom huvudmannen tillskyndats märklig skada.

68 §.

Handelsagent är berättigad till provision å försäljningsavtal, som slutas av honom eller eljest komma till stånd genom hans medverkan, dock endast såframt köparens betalningsskyldighet fullgöres. Är varan såld att avlämnas efter hand i särskilda poster, och skall betalning erläggas särskilt för varje post, må ej den omständigheten, att köpeskillingen för någon post icke erlägges, inverka å agentens rätt till provision för de övriga.

Varder avtalet icke å köparens sida fullgjort, äge agenten ändock åtnjuta provision, där underlåtenheten beror av huvudmannen eller av händelse, som denne icke kan åberopa mot köparen. Har huvudmannen överenskommit med köparen om avtalets återgång, eller har han beviljat honom anstånd med köpeskillingen och utebliver i följd härav betalningen, inverkar detta icke å agentens rätt till provision, utan så är att denne samtyckt till åtgärden.

69 §.

Erlägges köpeskillingen endast delvis, äge agenten icke rätt till någon provision, med mindre 68 § andra stycket därtill föranleder. Överstiger den provision, som skolat utgå, om hela köpeskillingen betalats, vad som brister i full betalning, äge agenten dock rätt till skillnaden.

70 §.

Äger handelsagent uteslutande rätt att å viss ort eller eljest inom visst distrikt för huvudmannens räkning upptaga köpeanbud eller sluta försäljningsavtal, är han berättigad till provision jämväl å avtal, som utan hans medverkan slutas med köpare tillhörande distriktet.

71 §.

Handelsagent, som varaktigt företräder sin huvudman, äge i början av varje kalenderhalvår från huvudmannen erhålla provisionsnota beträffande försäljningar, som kommit till stånd genom agentens medverkan eller under sådana omständigheter, att 70 § äger tillämpning.

I provisionsnotan skola upptagas alla försäljningsavtal, som under det sist förflutna kalenderhalvåret blivit eller bort bliva å säljarens sida fullgjorda, med angivande för varje avtal av det provisionsbelopp, som tillgodoföres agenten, eller, där provision icke tillgodoföres honom, av anledningen därtill. Hava under samma tid slutits försäljningsavtal, vilka först senare böra fullgöras, skola sådana avtal, utan tillgodoförande av provision, i provisionsnotan antecknas. Är anledningen, varför provision å ett avtal icke blivit agenten tillgodoförd, av övergående beskaffenhet, skall avtalet ånyo upptagas eller antecknas i följande provisionsnota.

Yppa sig, sedan provision blivit agenten tillgodoförd, sådana omständigheter, att provisionen finnes icke böra tillkomma honom, äge huvudmannen i en följande provisionsnota tillgodoföra sig beloppet.

72 §.

Handelsagent, som icke varaktigt företräder sin huvudman, äge beträffande varje försäljning, som kommit till stånd genom hans med-

verkan, bekomma provisionsnota, angivande det provisionsbelopp, som tillgodoföres honom, eller, där provision icke tillgodoföres, anledningen därtill.

73 §.

Avgifter för brev, telegram och telefonsamtal samt övriga utgifter, för vilka handelsagent haft fog, skola särskilt gottgöras honom, så vitt ej provision eller annan ersättning, som han äger uppbära, är avsedd att innefatta gottgörelse jämväl för dem.

74 §.

Har handelsagent i följd av uppdraget fått mottaga prover, mönster eller annat, som tillhör huvudmannen och icke är avsett till försäljning, äge han, så vitt hans säkerhet för vad han på grund av uppdraget har att fordra eljest skulle äventyras, innehålla det mottagna, till dess huvudmannen gäldar hans ifrågavarande fordran eller för dess gäldande ställer betryggande säkerhet.

75 §.

Har handelsagent lager av varor till försäljning för huvudmannens räkning, skola i fråga om agentens skyldigheter och rättigheter med avseende å sådana varor de regler, som enligt 2 kap. gälla om handelskommissionärs skyldigheter och rättigheter med avseende å gods, som lämnats honom till försäljning, äga motsvarande tillämpning.

76 §.

Angående upphörande av handelsagents uppdrag skall vad i 46—52 §§ är för kommissionär stadgat äga motsvarande tillämpning.

77 §.

Handelsagent äge icke, ändå att han varaktigt företräder sin huvudman, utan huvudmannens bemyndigande sluta för denne bindande försäljningsavtal.

78 §.

Inberättar handelsagent försäljningsavtal, som han slutit för huvudmannens räkning, åligger det denne, där agenten handlat utan bemyndigande eller överskridit givet bemyndigande och huvudmannen icke vill godkänna avtalet, att utan oskäligt uppehåll efter det underrättelsen kom honom till handa själv eller genom agenten giva meddelande därom till köparen. Underlåtes det, vare så ansett som hade avtalet godkänts av huvudmannen.

79 §.

Vill huvudmannen icke antaga köpeanbud, som insänts genom hans handelsagent, åligger det honom att utan oskäligt uppehåll efter det anbudet kom honom till handa själv eller genom agenten giva meddelande därom till anbudsgivaren; underlåtes det, vare så ansett som hade anbudet blivit antaget av huvudmannen.

Vad nu är sagt skall icke gälla, där vid förhandlingarna mellan agenten och anbudsgivaren betingats, att anbudet skall vara förfallet, om det ej uttryckligen antages.

80 §.

Vad i 78 och 79 §§ är stadgat angående skyldighet för huvudmannen att giva meddelande, om han icke vill godkänna försäljningsavtal, som inberättats av hans agent, eller antaga köpeanbud, som av denne insänts, skall äga motsvarande tillämpning, där huvudmannen från köparen eller anbudsgivaren får underrättelse, att agenten för hans räkning slutit avtal eller mottagit anbud; dock att meddelandet i sådant fall skall riktas omedelbart till köparen eller anbudsgivaren.

81 §.

Utan hinder därav att köpeanbud avgivits till handelsagent och av honom insänts till huvudmannen, äge anbudsgivaren, där ej annat följer av förhandlingarna mellan honom och agenten, enahanda rätt att hos huvudmannen återkalla anbudet, som skulle tillkommit honom, om han själv insänt detsamma.

82 §.

Har köpman förhandlat med en handelsagent angående slutande av köp för sin rörelse, och får han från agentens huvudman mottaga meddelande, varigenom denne, med åberopande av dessa förhandlingar, förklarar sig antaga till agenten därvid avgivet anbud eller bekräfta med honom därvid slutet avtal, åligger det köpmannen, där han vill göra gällande, att han icke avgivit något anbud eller slutit något avtal eller att anbudets eller avtalets innehåll är i meddelandet oriktigt återgivet, att utan oskäligt uppehåll giva huvudmannen meddelande därom. Underlåter köpmannen det, skall han anses hava godkänt avtal av det innehåll meddelandet från huvudmannen utvisar, dock endast såframt han av meddelandet bort förstå, att enligt huvudmannens förmenande sådant avtal kommit till stånd, och ej förmår visa, att meddelandet var oriktigt.

83 §.

Utan huvudmannens bemyndigande äge handelsagent icke, ändå att han kan sluta för huvudmannen bindande försäljningsavtal, uppbära betalning för sålda varor eller efter försäljningen medgiva anstånd med betalningen, nedsättning i priset eller annan ändring i avtalet.

Har huvudmannen genom underrättelse från agenten eller köparen fått kännedom om att agenten uppburit betalning för varor, som blivit försålda genom hans medverkan eller under sådana omständigheter, att 70 § äger tillämpning, åligger det huvudmannen, där han förmenar, att agenten ej var berättigad att uppbära betalningen, och han därför icke vill godkänna densamma, att utan oskäligt uppehåll giva köparen meddelande därom. Underlåter huvudmannen det, vare så ansett som hade han godkänt betalningen.

84 §.

Vill köparen tala å fel eller brist i varan eller å dröjsmål med dess avlämnande, eller vill han giva säljaren annat meddelande i fråga om fullgörandet av ingånget köpeavtal, må sådant meddelande med laga verkan riktas till handelsagenten, där avtalet kommit till stånd genom hans medverkan eller under sådana omständigheter, att 70 § äger tillämpning.

Ändå att agenten kan sluta för huvudmannen bindande försäljningsavtal, äge han icke utan huvudmannens bemyndigande med bindande verkan för denne träffa något avgörande i anledning av sådana meddelanden från köparen, som i första stycket avses.

4 kap.

Om handelsresande.

85 §.

Med handelsresande förstås i denna lag den, som åtagit sig uppdrag att för en köpmans räkning resa från ort till annan och därvid, genom upptagande av köpeanbud (order) till huvudmannen eller slutande av försäljningsavtal i dennes namn, verka för avsättning av varor, som icke medföras å resan.

86 §.

Är handelsresande anställd i sin huvudmans tjänst, skola i fråga om hans skyldigheter och rättigheter mot huvudmannen det dem emellan ingångna avtalet och gällande handelsbruk lända till efter rättelse.

I huvudmannens tjänst anställd handelsresande må icke, med mindre rätt därtill följer av avtalet eller giltig anledning föreligger, utan föregående uppsägning skiljas från sin anställning eller själv lämna densamma. Uppsäges avtalet från någondera sidan, skall det upphöra att gälla med utgången av tredje kalendermånaden efter den, då uppsägningen skedde.

Utan huvudmannens lov äge handelsresande, varom i denna paragraf förmåles, icke under sina resor upptaga köpeanbud eller sluta försäljningsavtal för annans räkning än huvudmannens.

Skall till handelsresande, som här avses, lön helt eller delvis utgå i form av provision, skola i fråga om villkoren för provisionens åtnjutande de i 68—70 §§ för handelsagent givna föreskrifter äga motsvarande tillämpning.

87 §.

Är handelsresande icke anställd i sin huvudmans tjänst, skola, så vitt ej annat följer av 1 §, i fråga om hans skyldigheter och rättigheter mot huvudmannen de i 66—74 §§ för handelsagent givna föreskrifter samt beträffande upphörande av rättsförhållandet mellan den resande och hans huvudman vad i 46—52 §§ är om kommissionär stadgat äga motsvarande tillämpning.

88 §.

Handelsresande äge icke utan huvudmannens bemyndigande sluta för denne bindande försäljningsavtal.

Är den resande av sin huvudman försedd med slusedelsblanketter, vilka innehålla huvudmannens namn och på grund av sin avfattning må antagas vara avsedda att, sedan de av den resande ifyllts, tjäna till bevis om att avtal slutits för huvudmannens räkning, vare försäljningsavtal, som den resande med ifyllande av sådan blankett ingår, lika bindande för huvudmannen, som om denne hade uttryckligen bemyndigat den resande att sluta avtalet.

89 §.

Vad i 78 och 79 §§ är stadgat om skyldighet för huvudmannen att giva meddelande, därest han icke vill godkänna försäljningsavtal, som slutits av handelsagent, eller antaga köpeanbud, som avgivits till agenten, skall äga motsvarande tillämpning, när handelsresande inberättar till sin huvudman, att han slutit sådant avtal, eller insänder köpeanbud till honom; dock att i ty fall huvudmannens meddelande skall riktas omedelbart till köparen eller anbudsgivaren.

Detsamma gäller, där huvudmannen från köparen eller anbudsgivaren får underrättelse, att den resande för hans räkning slutit avtal eller mottagit anbud.

90 §.

I fråga om återkallelse av köpeanbud, som insänts genom handelsresande, och om skyldighet för köpman, som med handelsresande

förhandlat angående köp, att i visst fall giva meddelande till huvudmannen skall vad i 81 och 82 §§ är stadgat äga motsvarande tillämpning.

91 §.

Utan huvudmannens bemyndigande äge handelsresande icke, ändå att han kan sluta för huvudmannen bindande försäljningsavtal, uppbära betalning för sålda varor eller efter försäljningen medgiva anstånd med betalningen, nedsättning i priset eller annan ändring i avtalet.

Har huvudmannen genom underrättelse från sin resande eller från köparen fått kännedom om att den resande uppburit betalning för varor, som blivit försålda genom hans medverkan eller under sådana omständigheter, att 70 § äger tillämpning, åligger det huvudmannen, där han förmenar, att den resande ej var berättigad att uppbära betalningen, och han därför icke vill godkänna densamma, att utan oskäligt uppehåll giva köparen meddelande därom. Underlåter huvudmannen det, vare så ansett som hade han godkänt betalningen.

92 §.

Vill köparen tala å fel eller brist i varan eller å dröjsmål med dess avlämnande, eller vill han giva säljaren annat meddelande i fråga om fullgörandet av ingånget köpeavtal, må sådant meddelande med laga verkan riktas till säljarens resande, såvida denne vid tiden för meddelandet befinner sig å köparens ort och avtalet kommit till stånd genom hans medverkan eller under sådana omständigheter, att 70 § äger tillämpning.

Ändå att handelsresande kan sluta för huvudmannen bindande försäljningsavtal, äge han icke utan huvudmannens bemyndigande med bindande verkan för denne träffa något avgörande i anledning av sådana meddelanden från köparen, som i första stycket avses.

93 §.

Har någon åtagit sig uppdrag att för en köpmans räkning inom den ort, där denne driver sin rörelse, besöka kunder och därvid, genom upptagande av köpeanbud (order) till huvudmannen eller slutande av försäljningsavtal i dennes namn, verka för avsättning av varor, som icke medföras, skall å sådan platsförsäljare äga motsvarande tillämpning

vad här ovan i 88—92 §§ är stadgat om handelsresande. Härutöver skall, där platsförsäljaren är anställd i huvudmannens tjänst, 86 § och i annat fall 87 § äga motsvarande tillämpning.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1915.

Genom denna lag upphäves förordningen den 6 oktober 1848 angående förmånsrätt i sådana till försäljning anförtrodda varor, därå förskott blivit lämnat.

samt 2:o) **Förslag**

till

Lag

**om ändrad lydelse av 2 § i förordningen den 4 maj 1855
angående handelsböcker och handelsräkningar.**

Häri genom förordnas, att 2 § i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar skall erhålla följande ändrade lydelse:

Under stadgandet i första punkten av 1 § inbegripas: de, som penninghandel och bankrörelse driva; de, som in- eller utrikes varor uppköpa, för att dem åter utsälja; de, vilka yrkesmässigt idka verksamhet såsom försäljnings- eller inköpskommissionärer, eller såsom handelsagenter för försäljning av varor; de, som för in- eller utrikes sjöfart skepp eller fartyg bygga eller utrusta, för att dem på frakt upplåta eller försälja; idkare av försäkringsrörelse; idkare av apoteks-rörelse; idkare av boktryckeri- och bokförlagsrörelse; idkare av grövre eller finare smidesbruk, och av verk för tackjärnsblåsning och järngjuteri; idkare av fabriker och manufakturverk; idkare av de borgerliga yrken, som hava till ändamål att livsmedel eller drycker till försäljning

bereda; och de, som till sitt yrke gjort att på beting övertaga uppförande och bättrande av hus och byggnader.

Undantagne äro: jordbrukare och idkare av de näringar, vilka med jordbruket sammanhånga eller såsom föremål för husflit äro att betrakta; idkare av gruvdrift och bergsmannahantering; hantverkare, som huvudsakligen på beställning varor förfärdiga; och de, som, utan biträde av andra än hustru och barn, mångleri- eller annan sådan mindre handelsrörelse idka, eller livsmedel, drycker eller andra varor till försäljning bereda.

Denna lag skall träda i kraft den 1 januari 1915.

I sammanhang med förevarande proposition har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren väckt motion, nr 281, däri herrar *E. Palmstierna* och *Johan Jönsson* i Revinge anfört:

»Uti Kungl. Maj:ts proposition nr 47 med förslag till lag om kommission m. m. har kommissionär tillerkänts rätt till självinträde (§ 40) under villkor, att åtgärden uttryckligen gives kommittenten till känna (§ 41). Med detta stadgande har man velat på samma gång legalisera ett gängse okronrollerat bruk, som icke synes kunna hävas, men gjort det under sådana förhållanden, att legaliseringen i själva verket skulle innebära större trygghet för kommittenten att hans intressen tillgodoses, än vad för närvarande är förhållandet. Det synes oss även, att någon erinran mot Kungl. Maj:ts förslag i detta avseende icke är att göra. Emellertid är detta, såsom framgår av det betänkande, obligationsrättskommittén avgivit i ärendet den 31 december 1912, i ett avseende icke fullt bebyggande för kommittenten. Vid s. k. *kombinationsaffärer* behöver nämligen, enligt den kommentar, kommittén lämnat till § 40 sid. 134, någon uppgift om att kommissionären handlar för egen räkning icke lämnas kommittenten. Motiveringen härför är den följande:

I fråga om räckvidden av förslaget bestämmelser om självinträde må erinras, att, då i förevarande paragraf såsom utmärkande för självinträde angives, att kommissionären skall för egen räkning inträda såsom köpare eller säljare, de härom givna bestämmelserna icke äro tillämpliga å sådana fall, då en person erhållit i uppdrag från en kommittent att försälja en vara eller ett värdepapper och från en annan kommittent

att inköpa samma slags vara eller värdepapper samt utför dessa uppdrag på det sätt, att han såsom försäljningskommissionär för den ene sluter avtal med sig själv såsom inköpskommissionär för den andre. Detta tillvägagångssätt, som i utländsk litteratur plägar betecknas såsom kombination (av motsatta uppdrag), förekommer i mycket stor utsträckning inom handeln med värdepapper. Det är givet, att därmed den faran är förbunden, att kommissionären, då han sålunda skall tillvarata båda kommittenternas intressen, åsidosätter den enes för den andres, men då det intresse, som skall av kommissionären tillvaratagas, här icke står emot hans eget, är nämnda fara väsentligen ringare än den med självinträde förbundna. Särskilda bestämmelser till skydd för den ene kommittenten emot den andre, när bådas uppdrag sålunda kombineras, hava därför icke ansetts erforderliga.

Denna framställning må anses vara teoretiskt viktig, men i praktiska livet tillämpas kombinationsaffärerna på sådant sätt att nämnda motivering, som tar hänsyn till 'ideella' fall, icke täcker de verkliga förhållandena. Vanligen tillgår det så, att köpare resp. säljare icke lämna fixa prisorder, utan bestämma maximi- resp. minimipris för orderns effektuerande. Möjligheten till uppkomsten av en viss marginal, som i fråga om spekulationspapper kan vara betydande nog, uppstår således. Följaktligen kan kommissionären, hållande sig inom de gränser kommittenternas order innebära, bereda sig möjlighet till avsevärd vinst på dessas bekostnad, om han t. ex. själv uppköper värdepapperen av säljaren för *lägsta* priset och sedan avyttrar dem i sin ordning till köparen för hans *maximipris*. Vissa dagar, då kursfluktuationerna äro stora, men tendensen hos dem för med börserna initierade är uppenbar, kan kommissionären-självinträdaren på sina kanske i landsorten boende kommittenters bekostnad göra stor förtjänst. Att detta icke är något tänkt fall, utan tvärtom synnerligen vanligen förekommande förhållanden, torde erfarenheten bestyrka. Givetvis borde sådant emellertid stävjas, ty trots vad kommittén yttrar, står i sådana fall kommissionärens intresse emot kontrahenternas. Då man även vet, att kombinationsaffärerna kanske äro de vanligast förekommande, blir önskvärdheten härav så mycket mer framträdande.

Det nu anförda ger således vid handen, att anledning föreligger att även vid kombinationsaffärer föreskriva, att kommissionären är skyldig meddela kommittenten, om han själv deltar, när han vid en dylik affär kan bereda sig ekonomisk vinst. Varje undantag från meddelelseplikt bör följaktligen uteslutas och härom måste uttryckligen i lagen tillkännagivande göras. Emellertid är saken icke hjälpt med att kommissionären

vid kombinationsaffären liksom andra förpliktigas deklarerera självinträde, och detta skulle också knappast kunna utföras, då han ju, teoretiskt betraktat, säljer, respektive köper till och från sig själv. Däremot skulle olägenheterna med all sannolikhet försvinna eller åtminstone i hög grad förringas, om säljaren-kommittenten finge kunskap om vem som vore köpare-kommittent och till vad pris denne övertagit värdepapperen i fråga. Med en dylik bestämmelse skulle kommissionären tvingas att tillvarataga respektive kommittenters intressen och utsikten för honom att gentemot dem tillgodose sig själv bli ringa.

Såsom lagförslaget nu är utarbetat, torde ett stadgande av här nämnd beskaffenhet icke kunna införas i form av ändring av den framlagda lagtexten, utan synes det bli nödvändigt att genom ett särskilt tillägg t. ex. till 42 § eller också genom tillfogande av en ny paragraf vinna åsyftad rättelse. Formuleringen av det nya stadgandet erbjuder dock vissa svårigheter, ty *dels* måste man definiera vad som menas med kombinationsaffär, *dels* även skriva stadgandet på sådant sätt, att man erhåller säkerhet för att vid kombinationsaffär kännedom om att sådan avslutes bibringas kommittenterna. Vi tilltro oss icke att i denna viktiga fråga formulera en lagtext, som kan föreläggas riksdagen till godkännande endast efter granskning av ett arbetsbetungat lagutskott, utan nödgas därför inskränka oss till att begära en riksdagsskrivelse i ärendet. Härtill torde även det skälet föreligga, att da lagförslaget tillkommit genom skandinavisk samverkan, borde möjligen också ändringsförslag av mer betydelsefull beskaffenhet, innan de eventuellt upptagas till gällande lag, bibringas vederbörande, som utarbetat förslaget för kännedom och yttrandes angivande.

På grund av det anförda hemställes, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t ville på lämpligt sätt föranstalta om utredning och förslag angående sådant stadgandes i förande uti lagen om kommission, handelsagentur och handelsresande, att kommissionärs möjlighet att vid s. k. kombinationsaffärer i strid mot kommittenternas intresse bereda sig själv vinst, måtte, därest så ske kan, förhindras, och att ett dylikt tillvägagångssätt från kommissionärers sida i alla händelser blir i lagen uttryckligen förbjuden.»

I fråga om lagförslagets tillkomst och allmänna grunder har föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet anfört följande:

*Utskottets
yttrande.*

»Beträffande tillkomsten av förevarande lagförslag torde jag få erinra, att Eders Kungl. Maj:t under år 1909 tog initiativ till återupptagande av det med Danmark och Norge gemensamma lagstiftningsarbetet å obligationsrättens område. Sedan dessa länders regeringar förklarat sig villiga biträda det sålunda från svensk sida väckta förslaget, sammanträdde delegerade från de tre länderna i Stockholm under november månad 1909. Därvid enades man om ett visst program för lagstiftningsarbetet. Med gillande av det föreslagna programmet uppdrog Eders Kungl. Maj:t den 21 maj 1910 åt den för utarbetande av lagförslag inom obligationsrättens område den 7 juni 1901 tillsatta kommitté att uppgöra förslag till lagstiftning i en del av de på programmet upptagna ämnen, däribland avslutande av avtal genom platsagenter och handelsresande samt kommissionsaffärer. I sammanhang härmed bemyndigades kommittén att med danska och norska kommittéer, som för motsvarande ändamål blivit tillsatta, sammanträda till gemensamma överläggningar i syfte att åstadkomma största möjliga överensstämmelse mellan kommittéernas blivande förslag. De tre kommittéerna hava nu avgivit förslag till lagstiftning om kommission, handelsagentur och handelsresande, vilka förslag i så gott som alla punkter överensstämma; och har i sammanhang härmed den svenska kommittén jämväl utarbetat förslag till lag om ändrad lydelse av 2 § i förordningen den 4 maj 1855 angående handelsböcker och handelsräkningar.»

Efter att hava redogjort för innehållet i de båda lagförslagen och lagrådets däröver avgivna utlåtande anförde departementschefen vidare:

»Med anledning av lagrådets utlåtande har förslaget till lag om kommission, handelsagentur och handelsresande blivit översett, därvid på grund av i utlåtandet framställda anmärkningar en del ändringar av saklig innebörd ansetts böra ifrågakomma. Därjämte hava vissa ändringar och förtydliganden av redaktionell natur vidtagits i förslaget. För att söka åstadkomma samförstånd beträffande de ändringar av saklig innebörd, vilka av lagrådets anmärkningar kunde finnas påkallade, hava delegerade från de tre länderna sammanträtt till gemensamma överläggningar, vilka ägt rum i Köpenhamn under januari månad detta år. Härvid har fullständig enighet uppnåtts mellan de delegerade.

Det förslag till lag om kommission, handelsagentur och handelsresande, vilket framgått såsom resultat av dessa överläggningar och som jag nu underställer Eders Kungl. Maj:ts prövning, erbjuder således endast få avvikelser från motsvarande danska och norska lagförslag. Genom förslagets upphöjande till lag skulle tvivelsutan en kännbar lucka i vår lagstiftning fyllas och ett betydelsefullt steg vara taget för

vinnande av överensstämmelse mellan de tre nordiska ländernas lagstiftning å förmögenhetsrättens område. En lag i de ämnen, varom förslaget handlar, utgör en naturlig fortsättning av det lagstiftningsarbete, som lett till sammanstående lagar om köp och byte av lös egendom.»

Beträffande de skäl, som ligga till grund för propositionen, får utskottet hänvisa till de vid densamma fogade utdrag av i statsrådet och lagrådet förda protokoll.

Vid granskning av förevarande lagförslag har utskottet icke funnit anledning till någon anmärkning och får alltså tillstyrka bifall till den kungl. propositionen utan ändring.

Beträffande den av herrar Palmstierna och Jönsson i ämnet väckta motionen får utskottet avgiva följande yttrande:

Såsom i motiven till det lagförslag, vilket ligger till grund för propositionen, framhålles, förekommer det inom värdepappershandeln i stor utsträckning, att kommissionsuppdrag utföras på det sätt, att kommissionären för en kommittents räkning säljer värdepapper, vilka han av en annan kommittent fått i uppdrag att för dennes räkning inköpa, och sålunda på en gång handlar såsom försäljningskommissionär för den ene och såsom inköpskommissionär för den andre. Åsidosätter kommissionären den skyldighet att tillvarataga motsatta intressen, som i en sådan situation åligger honom, så att han gynnar den ene kommittenten på den andres bekostnad, medför detta enahanda påföljder som annan pliktförsummelse från kommissionärens sida, nämligen rätt för den kommittent, vars intresse blivit eftersatt, att erhålla skadestånd (17 §) och eventuellt att avvisa det för hans räkning ingångna avtalet (15 §). Detsamma gäller, om kommissionären missbrukar sin ställning till att bereda sig själv vinning på endera eller båda sina kommittenters bekostnad. Särskilt är härvid att märka, att en kommissionär, som erhållit limiterade order — exempelvis om försäljning till en kurs av 332 och om inköp till en kurs av 338 kronor — ingalunda är berättigad att utföra dessa order på det sätt, att han till försäljningskommittenten redovisar allenast 332 kronor, men debiterar inköpskommittenten 338 kronor och sålunda behåller differensen för egen räkning. Detta framgår med önskvärd tydlighet av stadgandena i 9 och 13 §§, vilka naturligtvis äro tillämpliga jämväl när kommissionsuppdrag på nu antydda sätt kombineras. Något uttryckligt förbud för en kommissionär, som utför uppdrag om försäljning och inköp genom s. k. kombination, att bereda sig själv vinst på sina kommittenters bekostnad är alltså enligt

utskottets tanke icke erforderligt. Särskilda bestämmelser i syfte att utesluta eller förringa möjligheten av ett dylikt otillbörligt förfarande från kommissionärens sida synas ej heller vara att förorda. Något effektivt skydd däremot kan säkerligen icke beredas genom en bestämmelse av innehåll, att en kommissionär, som kombinerar motsatta uppdrag, skulle vara pliktig att uttryckligen giva detta till känna i de meddelanden, varigenom han underrättar kommittenterna, att deras uppdrag äro utförda. En dylik bestämmelse skulle icke hava något värde, såvida man icke tillika ålade kommissionären att för vardera kommittenten yppa den andres namn. Giltig anledning att för här förutsatta fall bryta med den princip, som kommit till uttryck i sista punkten av 7 § och som varken från merkantilt håll eller vid förslaget granskning i lagrådet framkallat någon gensaga, synes emellertid icke vara för handen. Utskottet tillåter sig i detta avseende hänvisa till de skäl, som i motiven anföras till stöd för förslaget. ständpunkt härutinnan.

Med stöd av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

1:o) att Kungl. Maj:ts förevarande proposition måtte av riksdagen bifallas; samt

2:o) att den av herrar Palmstierna och Jönsson i ämnet väckta motionen icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 20 februari 1914.

På lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.

Reservationer:

dels i fråga om utskottets hemställan under 1:o) av herr *Persson* i Norrköping, som ansett att kommissionär bör vara pliktig att för kommittenten uppgiva namnet å den med vilken han för dennes räkning slutit avtal;

dels ock beträffande utskottets hemställan under 2:o) av herrar *Lindhagen* och *Persson* i Norrköping, vilka anført:

»På sätt utskottet yttrat synes lagförslaget utesluta rättighet för en kommissionär att förfara på sätt motionärerna befara. Vad de i sista delen av sin hemställan påyrkat skulle således redan vara tillgodosett i förslaget.

En annan fråga åter är, huruvida tillräckliga garantier skapats för att förslagets avsikter skola upprätthållas i praktiken.

Denna fråga lär vara av praktisk betydelse i vårt land endast för värdepappershandeln. Man skulle därvid kunna säga, att de personer, som hava värdepapper till försäljning eller spekulera på att inköpa sådana papper, äro i den ställning, att de själva må bedöma den affär, vari de inlåta sig, och taga alla risker av densamma. Men å andra sidan är den osunda spekulationen i värdepappershandel något som medelbart återverkar vitt omkring i hela affärslivet. Och oavsett detta bör det vara en viktig angelägenhet, att såvitt möjligt tillse att lagens mening i tillämpningen icke går om intet. Det synes nu ha ifrågasatts av motionärerna att såsom en garanti skulle stadgas skyldighet för kommissionärer, som kombinera motsatta uppdrag, att uttryckligt giva detta tillkänna i de meddelanden, varigenom de underrätta kommittenterna, att deras uppdrag äro utförda.

Kommitterade erinra i sitt betänkande (sid. 65), att enligt kungörelsen om fondmäklare i Stockholm den 8 februari 1901 och den praxis, som ansluter sig till densamma, fondmäklare i allmänhet icke i de slutsedlar eller avräkningsnotor, som tillställas kommittent, utsätter namnet å den, med vilken avtal slutits för hans räkning. Det synes oss i olikhet med utskottet kunna med fog ifrågasättas och böra närmare undersökas, om icke en sådan skyldighet för fondmäklare skulle i

sin mån bidraga till en sundare ordning på fondmarknaden och i varje händelse försvåra och begränsa möjligheterna till missbruk, även om de icke kunna alldeles förekommas. Huruvida en sådan bestämmelse lämpligen bör inflyta i själva lagen eller ha sin rätta plats i de administrativa författningarne för värdepappershandel bör därvid också bliva föremål för övertägande.

Det hemställes alltså,

att riksdagen med anledning av förevarande motion ville anhålla, att Kungl. Maj:t måtte taga i övertägande, huruvida och på vad sätt, utöver vad i förevarande lagförslag iakttagits, ytterligare föreskrifter kunde meddelas i syfte, att kommissionär vid så kallad kombinationsaffär förhindras att i strid mot kommitenternas intressen bereda sig själv vinst.»